

HOLEN I NÆR FORTID EN SAMTALE MED RAGNAR ELLINGSEN

Av Øyvind Kraft

Alle bilder utlånt av Ragnar Ellingsen

I forbindelse med prosjektet om restaurering av Holen har jeg hatt en samtale med Ragnar Ellingsen, som i sin tid tok initiativet til prosjektet og som har bidratt med historier og bilder fra gamle dager.

Ragnar og foreldrene Helga og Reidar Ellingsen flyttet til Holen i 1941. Ragnar selv flyttet derfra til Røa i 1968, men familien var fortsatt fastboende der frem til 1977. I perioden frem til 2005 leide de den deretter som hytte.

Ragnar mener at det var nokså tilfeldig at Reidar begynte å leie Holen. Han jobbet som gårdsarbeider på Vestre Voksen gård og har antagelig blitt oppmerksom på plassen da han drev tømmerhogst i området. Vestre Voksen eier skog i åsen ovenfor Holen. I hogstperiodene bodde han på Holentoppen, som er en mindre hytte oppe i skogen ca. 300 meter fra Holen. Holentoppen var opprinnelig en jakt- og tømmerhoggerhytte, bygget i 1935. Hytta står nå åpen og er til nedfalls. Også den burde vært vernet som det kulturminnet den åpenbart er, selv om den ikke på langt nær er så viktig som Holen.

Da Ragnar og familien flyttet inn på Holen hadde stedet ikke vært brukt av fastboende på lang tid. Det ble benyttet som hytte, eller hvis det var hensiktsmessig å bruke den i forbindelse med arbeider på eiendommen til Vestre Voksen. Holen er jo den husmannsplassen som ligger lengst unna gården, og da må det ha vært praktisk å ha et hus der.

Ragnar forteller at da de kom til Holen i 1941 var forfallet allerede den gang så omfattende at det virket håpløst å bo der. Men etter hvert fikk de ved hjelp av hardt arbeid og stort pågangsmot ting til å fungere, og etter hvert ble de også veldig glad i stedet. Han fremhever med glede alle de gode naboene på plassene og hyttene i området, særlig på Engers område hvor alle døtrene hadde bygget hytter på tomter som de hadde fått av faren, og det samholdet som eksisterte den gang. Etter hvert så de lyst på tilværelsen.

Da de flyttet inn stod det en høy, gammel og vaklevoren ovn i stuen, men også peisen var i bruk. Det var imidlertid dårlig trekk, og Reidar murte da igjen peisen. På bildet nedenfor fra 2005 (rett før utflyttingen) kan man se den gjenmurte peisen og ovnen som Ragnars far monterte. Holenstiftelsen vil gjenåpne peisen og føre den tilbake til hvordan den så ut tidligere.

Strøm til Holen ble først lagt inn i 1948, og da på stolper fra Bjelkerud. Noen år senere fikk de også telefon med telefonlinje på de samme stolpene. I årene fra 1941-48 brukte familien parafinlamper og fyrte med ved og koks i ovnen som det var mulig «å fyre rundt» med. Men det er ikke vanskelig å forstå at det kunne være svært kaldt om vinteren i det gamle og glisne huset uten isolasjon. Ragnar forteller at faren gjorde sitt beste med å tette sprekker, blant annet med aviser. Dette ble jo vesentlig bedre da de fikk strøm og panelovner. Det var enkle vinduer, men om vinteren ble det satt inn dobbeltvinduer, noe som hjalp godt mot trekk og kulde.

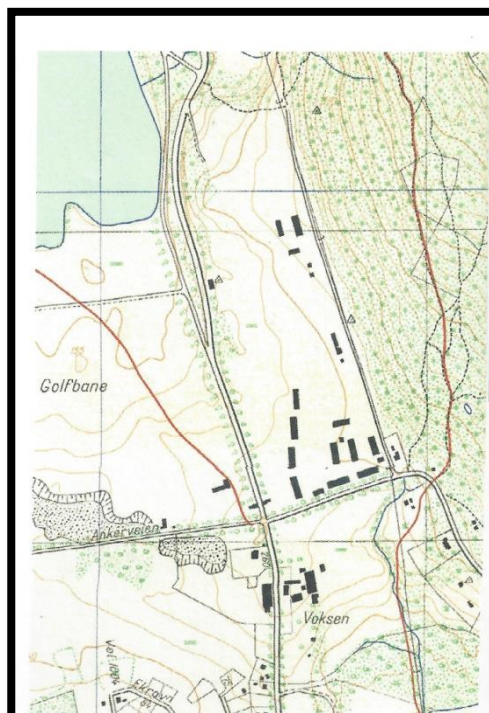
De hadde imidlertid alltid nok ved. Bildene nedenfor viser Reidar i gang med vedsjau og vedkjøring til Holen en gang på 1940-tallet.

Ragnar var liten under krigen, men husker at det var en del tyskere i området. Naturlig nok, i og med at de hadde leir på Bogstad, Himstadleieren. Reidar jobbet under krigen også med skogsarbeid for Løvenskiold og bodde da på koier i marka. Han fortalte at de hadde fått beskjed om at det av og til kunne komme folk på besøk (dvs. fra hjemmefronten), og at det aldri måtte stilles spørsmål om hvem de var eller hvor de kom fra. En gang under krigen banket det på døren og en tysker med gevær spurte etter Reidar. Han kikket i kjelleren og rundt omkring, men fant ikke noe mistenkelig, selv om de hadde et godt gjemt krystallapparat. Ragnar forteller at da krigen nettopp var slutt gikk det en tysk major alene rundt i området og delte ut kaffe, og Ragnar, som bare var 5 år, fikk også sjokolade av ham. Hvorfor han gjorde det vet han ikke, kanskje det var dårlig samvittighet?

Da de kom til Holen var plassen uten veiforbindelse. For å komme seg andre steder måtte de bruke gang-stier. Den mest brukte var naturlig nok den som gikk rett ned Holenbakken (omtrent rett ned fra huset og ned til parkeringsplassen for Wyllerløypa i dag) og frem til Ødegården. De to plassene hadde god kontakt med hverandre. Derfra var det å gå bort til bussen i Sørkedalsveien, enten ved Zinober eller ved Bakk. Om vinteren gikk de på ski, og satte skiene ved bussholdeplassen. Ragnar forteller for øvrig at det den

HIMSTADLEIREN på kart fra 1950, med tyskerbrakkene fra krigen, da rundt 800 soldater fra et panserregiment under Wehrmacht hadde tilhold her. Himstad jordet var en del av golfbanen før krigen; siden 1959 Bogstad Camping, som eies av NAF og er landets største campingplass. Jordet hadde navn etter Himstadplassene under storgården Voksen. Brakkene ble brukt som boliger til midten av 50-tallet.

gang var så åpent i dalen at de kunne se om bussen hadde kommet til Bakk. I så fall måtte man skynde på, slik at man rakk den på Zinober. Ragnar gikk først på Sørkedalen skole, og så senere på framhaldsskole nede i byen.

Senere ble en del av innmarka til Ødegården bort mot Zinober plantet til med gran med henblikk på juletreproduksjon. Juletrærne ble imidlertid aldri hogget. Dermed stod skogen der og friskiken var borte. På det som i dag er parkeringsplass for vinterparken var det jorder, hvor det ble dyrket korn og poteter.

Ellers gikk det en mye brukt sti over bekken og bort til Bjelkerud. Reidar hadde en stor Plymouth 1952-modell som de parkerte på Bjelkerud hvor de fikk låne en garasje. Tidlig på 1960-tallet ble det laget vei fra Bjelkerud og over bekken frem til Holen. Da ble det for første gang kjørevei til plassen.

I gamle dager var det for bratt å bruke hest og vogn rett ned Holenbakken. Ragnar er usikker på hvor det ble kjørt med hest, men han sier at det muligens var en hestevei langs bekken og ned til Enger, hvor det er mindre bratt. Merker i terrenget kunne tyde på det. Kanskje har det også vært en kjerrevei i gammel tid frem til Jordsbråten.

Den første traseen til Wyllerløypa ble stukket ut i 1941, og gikk over eiendommene til Løvenskiold, Elektrahytta, Bjelkerud og Vestre Voksen.

Wyllerløypa ble lagt om midt på 1950-tallet. Dette førte til at familien Ellingsen måtte flytte utedoen, og som nå kom på den andre siden av nedfarten. Da måtte de passe på at det ikke kom noen ned løypa når de måtte krysse løypa for å gå på do. Det var jo litt flaut å bli sett når man hadde et slikt ærend. Om vinteren var det for øvrig tre stier som ble tråkket og holdt åpne på Holen: Stien til Bjelkerud, stien til do og stien ned til Ødegården ved Zinoberveien.

Ragnar forteller at mange slalåmkjørere svingte inn på plassen foran Holen, i stedet for å kjøre helt ned. Den nederste biten kunne være vanskelig og det var en del ulykker der. Når slalåmkjørerne hadde stått ned bakken var det å trække helt opp igjen. Det fantes jo ikke skiheiser den gang. Familien hadde for øvrig en liten ekstrainntekt ved å selge pølser og brus til slalåmkjørerne. Familien på Holen lånte også ut strøm når det var renn i løypa.

Ragnar ble oppildnet av slalåmkjørerne og kjøpte slalåmski med ståkanter. Det var det ikke mange som hadde den gang, som ikke var av «bedrestilte». Pengene hadde han tjent ved å ta opp poteter på Pinsli og Venner. Der var det fint å jobbe sier han, fordi de i tillegg til betalingen også fikk så mye god mat. Ragnar brukte for øvrig også oppsparte potetpenger til å kjøpe sykkel.

Slalåmskiene brukte han selvfølgelig i Wyllerløypa. Han forteller at han satte opp porter i nederste delen av løypa, og kjørte mye i måneskinnet, noe som var veldig fint. Som gutter flest lekte han at han var en kjent idrettsutøver, som f.eks. Stein Eriksen den gang. Han hadde også en gammel stoppeklokke som han tok tiden med.

Kontrasten er stor når man ser de enorme lysmastene og heisanlegget i nedfartene i dag.
(Foto: Ann Mari D. Gulbrandsen)

Ellers var Ragnar veldig sportsinteressert og nærmest fast inventar i Nordre sving på Bislet når det var skøyteløp. Men det var også mange sportslige aktiviteter på Holen for Ragnar og vennene hans. De hadde hoppbakke i Holenbakken, og Reidar gravde hoppegrop for lengdehopp og støpte til og med en kulering til Ragnar utenfor Holen. Noen ordentlig kule hadde de ikke, men brukte en flaggstangkule av jern som vel veide to-tre kilo. De satte også opp nett og spilte badminton. Det hendte at det kom opp noen damer som hadde kjørt slalåm om vinteren for å spille badminton om sommeren. Jeg gjetter at det var populært.

For min del er jeg overbevist om at de idrettslige aktivitetene som ble drevet på Holen på 1950-tallet ga utøverne vesentlig mer glede enn de fleste av de fritidsaktivitetene som ungdommen driver med i dag. Jeg håper allikevel at jeg tar feil i det.

Det har aldri vært innlagt vann på Holen, og plassen hadde heller ikke brønn. Vann måtte hentes i Holenbekken eller i bekken som renner mellom Bjelkerud og Holen. Der lå det for øvrig en ile (oppkomme) med veldig fint vann og som aldri var tørr. I tørre perioder med lite vann i Holenbekken måtte vannet hentes der, og også andre i området brukte denne ila.

Holendammen ble murt opp på 1920-tallet av Martin og Arnt Bjelkerud. Den sperrer av Holenbekken et par hundre meter ovenfor Holen, og ble bygget av hensyn til vannforsyningen til Ødegården og «kolonien». Fra dammen ble det lagt vannledning ned til dalen, men familien på Holen fikk ikke lov til å koble seg på. Reidar la da selv en ledning fra Holenbekken og frem til en kum ute på tunet, hvor de hadde en kran. Derfra hentet de vann, og varmet opp i en svær kjele på svartovnen. Denne ledningen fungerte også om vinteren, fordi den var delvis nedgravd og tildekket med jord, halm, kvist og kvas.

Det var et slit for Helga å vaske klær. Først varmet de vannet i kjelen på ovnen inne i huset. Senere laget de et ildsted ved bekken hvor vannet ble varmet opp i en diger bryggerpanne. Hun hentet vann i en kulp, og vasket og skylte det i en kulp lenger ned. Om vinteren ble klærne dratt på kjelke frem og tilbake til huset.

Om det var tøft å bo på Holen om vinteren var det desto triveligere om sommeren. Ragnar forteller at de dyrket omtrent alt mulig av grønnsaker og poteter rundt husene. Reidar dyrket til og med tomater i en lun krok inn mot huset, og det var nok en sjeldenhet den gang. Ellers hadde de selvfølgelig rabarbra og sukkererter som jo var populært på 1950-tallet, og også bringebær.

På slutten av 1940-tallet fikk Helga noen stiklinger til rips- og solbærbusker fra en gård hun hadde bodd på i Tomter. De ble satt i bakken nedenfor huset og står det utrolig nok fortsatt i dag. Det må være en oppgave for stiftelsen å passe på at disse buskene ikke blir ødelagt.

Noen driftsbygning var det ikke på Holen i Ragnars tid, men de fant en del gammel takstein og andre bygningsrester nord for plassen og hvor det må ha vært en liten låve og fjøs i gamle dager. Kanskje også en stall, men plassen var sannsynligvis for liten til å kunne fø en hest i tillegg til ku.

I hans tid hadde de 15-20 høns i en svær hønsegård, kaniner og et par geiter som av og til stakk av ned til Zinoberveien og måtte hentes opp igjen. Gris hadde de ikke, men kjøpte på Ødegården. Ragnar forteller at Helga utnyttet smitt og smule på grisen, og at hun også var flink til å safte og sylte, og hun laget potetlomper som de stekte på ovnen. Ellers var det mye sild og poteter, men de hadde alltid nok mat. Melk kjøpte de i spann fra Ødegården.

Nedenfor er inntatt bilder av dyreholdet på 1940-tallet. Det er vel lite tvilsomt at hønene den gang levde et langt bedre liv enn dagens industrihøner som aldri kommer ut i dagslys.

Ragnar forteller at foreldrene hadde mye kontakt med de som holdt til på Elektrahytta opp i åsen. Dette er en prektig tømmerhytte som ble satt opp av AS Per Kure. Per Kure var en sentral person da elektrisiteten ble innført i Norge og startet i 1897 en elektrisk forretning som var den første som solgte elektriske ovner i Norge. Kures første firma skiftet navn til Elektra, derav navnet Elektrahytta.

For å spe på budsjettet jobbet både Helga og Reidar en del for Elektrahytta, og Ragnar holdt konfirmasjonen sin der. Fra Holen og opp gikk det en bratt sti, og når hyttebestyreren skulle opp dit på lørdagene kom han først innom Holen som fungerte som «mellomstasjon». Han hadde alltid med seg god cognac, og denne smakte han og Reidar på et par timer før ferden

gikk videre opp til Elektrahytta. Da hendte det at også Reidar tok følge med oppover for å hjelpe til med å fyre på peisen, som det ble sagt.

Jeg avslutter denne artikkelen med det siste bildet som Ragnar tok av Holen da han leverte fra seg nøklene til plassen i 2005. Bildet er tatt fra nord og viser huset med de to tilbyggene som Reidar førte opp og som inneholdt blant annet soverom og lagerplass for ved og koks. I og med at huset vil bli tilbakeført til slik det så ut før familien Ellingsen kom til plassen er disse tilbyggene revet, og vil ikke bli gjenoppført. Merk restene av stakittgjerdet. Inn mot Ringeriksåsen var det tidligere et lavt steingjerde i hele lengden av eiendommen, og det var le i gjerdene for å holde beitedyr ute. Dette er nå delvis ødelagt av anleggsarbeider. Tidligere var det mye beitedyr i skogen rundt Holen, antagelig mest fra gården Ringerike, som måtte holdes ute for ikke å ødelegge grønnsaksbedene og andre plnater.

